

Biuletenio tematika ir tema

Klimato kaita

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Aplinkosaugos veiksmų militarizacija: klimato kaitos implikacija į gynybos sektorių

Esminiai žodžiai

Klimato kaita, JAV, saugumas, gynyba, migracija, ekstremizmas

Serija ir registracijos numeris

S-2025-7

Leidimo data

2025-08-01

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☐ Teisės aktai ☐ Politinė komunikacija
☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☐ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo – iki

2007 01 01 –
2025 07 04

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Aplinkosaugos veiksmų militarizacija: klimato kaitos implikacija į gynybos sektorių* (S-2025-7). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šiame analitiniame darbe:

- klimato kaita nagrinėjama kaip konfliktų katalizatorius;
- analizuojama klimato pokyčių įtaka gynybos sistemoms;
- apžvelgiamas JAV gynybos strategijos pokytis;
- pateikiama įžvalgų ir apibendrinimų.

1. Įžanga

Vis labiau pripažįstama, kad klimato kaita yra sisteminis veiksnys, darantis reikšmingą poveikį ne tik gamtai, bet ir globalioms socialinėms, ekonominėms bei politinėms struktūroms. Tarpdisciplininiai tyrimai vis dažniau ją identifikuoja kaip vadinamąjį „konfliktų katalizatorių“ – ypač klimato kaitai jautriuose regionuose, kuriuose augantis išteklių (vandens, maisto) stygius ir aplinkos pokyčiai gali didinti nestabilumo riziką.

Šiame kontekste klimato kaita kelia vis didesnę grėsmę gynybos sistemoms. Ekstremalūs klimato reiškiniai – tokie kaip potvyniai, karščio bangos, audros ar jūros lygio kilimas – gali trikdyti karinės infrastruktūros veikimą, logistikos grandines ir sumažinti ginkluotųjų pajėgų operacinį efektyvumą.

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2025-08-01 / Psł. 1 iš 13
© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

Šia analitine apžvalga siekiama įvertinti klimato kaitos poveikį gynybos sistemoms trimis aspektais: (1) kaip ji veikia konfliktų dinamiką, migraciją ir saugumo rizikas, (2) kaip daro poveikį karinei infrastruktūrai ir pajėgumams bei (3) kokios yra JAV klimato politikos kaitos pasekmės globaliam saugumo architektūros stabilumui.

2. Klimato kaita kaip „konfliktų katalizatorius“

Klimato kaita, pasireiškianti temperatūros kilimu ir ekstremalių orų dažnėjimu, daro reikšmingą poveikį gamtiniais ištekliams, ypač vandeniui, kenkia žemės ūkiui. Šie aplinkos pokyčiai paaštrina esamą socialinę, ekonominę ir geopolitinę įtampą, veikdami kaip „grėsmių katalizatoriai“ (angl. *threat multiplier*).¹

Išteklių trūkumas: vanduo ir maistas. Kritulių režimo pokyčiai sukelia tiek sausras, tiek potvynius, blogindami žemės ūkio sąlygas ir vandens prieinamumą. Tai ypač pavojinga regionuose, kuriuose šie ištekliai jau yra riboti. Išteklių trūkumas sukuria sąlygas tarpvalstybinei ar bendruomeninei konkurencijai, migracijai bei konfliktams.

Sirija: 2006 m. prasidėjusi ir kelerius metus trukusi sausra sunaikino derlių, privertė 1,5 mln. kaimo gyventojų migruoti į miestus. Tai sukūrė socialinę įtampą ir buvo vienas iš veiksnių, lėmusių pilietinį karą.²

Sahelio regionas Afrikoje: spartėjanti dirvos degradacija (dykumėjimas) ir klimato kaitos padariniai, konkurencija dėl nereguliuojamų išteklių tarp piemenų ir ūkininkų dažnai perauga į konfliktus. Tokios teroristų grupuotės kaip *Boko Haram* naudoja šia nestabilia aplinka verbuodamos narius.³

Nilo baseinas: Didžiosios Etiopijos užtvankos (GERD) projektas kelia įtampą tarp Etiopijos, Sudano ir Egipto. Klimato kaita didina vandens trūkumo riziką, apsunkindama diplomatinį sprendimą.⁴

¹ European Commission. (2023 m. liepos 11 d.). The European Green Deal: Setting Europe on the Path to Climate Neutrality. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3492

Institute for Climate Protection, Energy and Mobility. (2024 m. lapkričio 8 d.). COP29: Energy-Climate-Defence Nexus. Prieiga per internetą: https://www.ikem.de/wp-content/uploads/2024/11/20241108_COP29_Energy-Climate-Defence-Nexus.pdf

² Hsiang, S. M., Burke, M., Miguel, E. (2015). Climate and conflict. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(11), 3241–3246. Prieiga per internetą: <https://www.pnas.org/content/112/11/3241>

Carnegie Endowment for International Peace. (2024). The EU's Triple Nexus Challenge: Climate, Conflict, Democracy. Prieiga per internetą: <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/the-eus-triple-nexus-challenge-climate-conflict-democracy?lang=en>

Beyond the Horizon ISSG. The New EU Security Paradigm: Climate and Security Nexus. Prieiga per internetą: <https://behorizon.org/the-new-eu-security-paradigm-climate-and-security-nexus/Stockholm> International Peace Research Institute (SIPRI). (2023). Climate, Peace and Security: The Changing Geopolitical Context and the Next Steps for the European Union. Prieiga per internetą: <https://www.sipri.org/publications/2023/sipri-policy-briefs/climate-peace-and-security-changing-geopolitical-context-next-steps-european-union>

³ United Nations Environment Programme. The Sahel: Climate and Security. Prieiga per internetą: <https://www.unep.org/resources/report/sahel-climate-security>

⁴ International Crisis Group. Nile Dam Dispute. Prieiga per internetą: <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/ethiopia/nile-dam-dispute>

Africanews. (2019 m. rugsėjo 19 d.). Egypt, Ethiopia Disagree as Talks Over Nile Dam Project Resume. Prieiga per internetą: <https://www.africanews.com/2019/09/19/egypt-ethiopia-disagree-as-talks-over-nile-dam-project-resume/>

Security in Context. Traces of Great Power Competition in the Nile Basin: Evidence from Media Depiction of the Grand Ethiopian Renaissance Dam (GERD). Prieiga per internetą: <https://www.securityincontext.com/posts/traces-of-great-power-competition-in-the-nile-basin-evidence-from-media-depiction-of-the-grand-ethiopian-renaissance-dam-gerd>

The Organization for World Peace. Nile River Conflicts. Prieiga per internetą: https://theowp.org/crisis_index/nile-river-conflicts/

United Nations Environment Programme. Sudan: Post-Conflict Environmental Assessment. Prieiga per internetą: <https://www.unep.org/resources/assessment/sudan-post-conflict-environmental-assessment>

Chr. Michelsen Institute. Sudan: Post-Conflict Environmental Assessment. Prieiga per internetą: <https://www.cmi.no/file/1850-Sudan-post-conflict-environmental-assessment.pdf>

Žemės degradacija ir dykumėjimas. Dirvožemio erozija, kylanti temperatūra mažina produktyvumą. Tai lemia gyventojų migraciją, socialinę įtampą ir konfliktus dėl žemės naudojimo.

Darfūras Afrikoje: ilgametė sausra ir dirvos degradacija prisidėjo prie etninio konflikto tarp sėslių ūkininkų ir klajoklių piemenų, peraugusio į genocidą.⁵

Čado ežero baseinas Afrikoje: per 60 metų ežeras susitraukė apie 90 proc., sukeldamas migraciją, konkurenciją dėl likusių išteklių ir palankią aplinką ekstremizmui.⁶

Klimato kaita ir migracija. Dėl klimatinio veiksnių gyvenamoji aplinka tampa netinkama, tai didina migraciją ir sukelia pabėgėlių krizes.

Vidurio Amerika: „sausasis koridorius“ (Hondūras, Salvadoras, Gvatemala) patiria sausras, naikinančias žemės ūkį. Tai skatina migraciją į JAV.⁷

Sahelis – ES: klimato paveikti gyventojai migruoja į Europą, didindami spaudimą priimančiųjų šalių ekonomikoms ir kurdami politinę įtampą.⁸

Bangladeša: jūros lygio kilimas verčia žmones palikti žemumas, auga urbanizacija ir tarpvalstybinė įtampa su Indija.⁹

Atkreiptinas dėmesys, kad klimato vaidmuo konfliktuose nėra vienareikšmis (pvz., Sirijos karą lėmė daug veiksnių), tačiau mokslas vieningai pripažįsta, kad globalinis atšilimas tokius faktorius kaip sausra paverčia konflikto „pagreičiu“. Nors migracija į Europą iš Sahelio yra sukelta įvairių faktorių, tačiau Europos Komisijos ir Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) duomenys patvirtina, kad klimato kaita yra tarp pagrindinių veiksnių.

Radikalizacija ir ekstremizmas. Klimato sukelta socialinė dezintegracija, skurdas ir išteklių stoka sudaro sąlygas ekstremistinių grupių veiklai. Pvz., *Boko Haram* išnaudoja išteklių krizę Čado ežero regione, siūlydama „alternatyvų saugumą“ pažeidžiamiems gyventojams.¹⁰

⁵ United Nations Development Programme. Preventing Violent Extremism Through Climate Security. Prieiga per internetą: <https://www.undp.org/publications/preventing-violent-extremism-through-climate-security>

⁶ World Bank. (2020 m. sausio 20 d.). Climate Change in Lake Chad. Prieiga per internetą: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/01/20/climate-change-in-lake-chad>

World Bank. Shallow Dive – The Data Behind the Impacts of Lake Chad’s Shrinking. Prieiga per internetą: <https://blogs.worldbank.org/en/opendata/shallow-dive--the-data-behind-the-impacts-of-lake-chad-s-shrinka>

African Development Bank. Lake Chad: A Living Example of the Devastation Climate Change Is Wreaking on Africa. Prieiga per internetą: <https://www.afdb.org/pt/news-and-events/lake-chad-a-living-example-of-the-devastation-climate-change-is-wreaking-on-africa-15129>

British Columbia Council for International Cooperation. Lake Chad: Adapting to the Climate Crisis. Prieiga per internetą: <https://www.bccic.ca/lake-chad-adapting-to-the-climate-crisis/>

⁷ International Organization for Migration. Climate Change Driving Central American Migration. Prieiga per internetą: <https://www.iom.int/news/climate-change-driving-central-american-migration>

World Bank. (2018). Groundswell: Preparing for Internal Climate Migration (Note PN3). Prieiga per internetą:

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/983921522304806221/pdf/124724BRI-PUBLIC-NEWSERIES-Groundswell-note-PN3.pdf>

United States Institute of Peace. (2022 m. rugsėjis). How Climate Change Catalyzes More Migration in Central America. Prieiga per internetą: <https://www.usip.org/publications/2022/09/how-climate-change-catalyzes-more-migration-central-america>

International Organization for Migration. Central America: Disasters and Climate Change Are Defining Migration Trends. Prieiga per internetą: <https://environmentalmigration.iom.int/blogs/central-america-disasters-and-climate-change-are-defining-migration-trends>

American Security Project. (2019 m. rugsėjis). Climate Change and Migration in the Northern Triangle. Prieiga per internetą:

<https://www.americansecurityproject.org/wp-content/uploads/2019/09/Ref-0229-Climate-Change-Migration-Northern-Triangle.pdf>
Water Resources Management Council. (2022 m. sausis). Environmental Drivers of Migration in Central America. Prieiga per internetą: https://wrmcouncil.org/wp-content/uploads/dlm_uploads/2022/01/Task-Force-Research-Paper-Escribano-Environmental-Drivers-EN.pdf

⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_348

⁹ Clement, V., Rigaud, K. K., de Sherbinin, A., Jones, B., Adamo, S., Schewe, J., Sadiq, N., Shabahat, E. (2021). Groundswell Part 2: Acting on Internal Climate Migration. World Bank. Prieiga per internetą: <https://hdl.handle.net/10986/36248>

¹⁰ United Nations Development Programme. (2020). The climate security nexus and the prevention of violent extremism: Working at the intersection of major development challenges. Prieiga per internetą: <https://www.undp.org/publications/preventing-violent-extremism-through-climate-security>

Šie veiksniai veikia sinergiškai:

- Išteklių trūkumas sukelia socialinę įtampą, nepasitenkinimą ir net smurtą tarp bendruomenių.
- Masinė migracija didina spaudimą miestų infrastruktūrai ir socialinių paslaugų sektoriams, o tai prisideda prie nusikalstamumo augimo.
- Konfliktai, kylantys dėl išteklių ar migracijos, silpnina valstybių gebėjimą kontroliuoti savo teritorijas ir teikti paslaugas.

Apibendrinant, klimato kaita kelia egzistencinę grėsmę valstybių stabilumui ir regioniniam saugumui. Jos pasekmės – išteklių trūkumas, migracija ir paaštrėję konfliktai – gali sukurti ydingą ratą, vedantį prie valdžios struktūrų žlugimo ir platesnio masto nestabilumo, kuris daro įtaką ne tik paveiktiems regionams, bet ir visam pasauliui.

Klimato kaitos poveikis žemės ūkio produktyvumui ir maisto kainoms, klimato ir maisto krizių iššūkiai, maisto trūkumo geopolitiniai aspektai aptariami LNB analitinėje apžvalgoje S-2024-2 - *Klimato krizės poveikio maisto sistemos tvarumui aspektai*.

3. Klimato pokyčių įtaka gynybai: infrastruktūros pažeidžiamumas ir prisitaikymo strategijos

Klimato kaita tampa vis reikšmingesne grėsme nacionaliniam ir tarptautiniam saugumui. Dėl ekstremalių orų reiškinių, infrastruktūros degradacijos bei klimato sąlygotų socialinių transformacijų stiprėja rizikos gynybos sektoriui.¹¹

Tiesioginė klimato kaitos įtaka karinei infrastruktūrai. Augantis ekstremalių reiškinių (potvynių, uraganų, karščio bangų) dažnumas ir intensyvumas daro tiesioginę žalą karinei infrastruktūrai. Pavyzdžiui, 2019 m. potvynis Nebraskoje smarkiai apgadino JAV Offutto oro pajėgų bazę – padaryta žala siekė apie 400 mln. JAV dolerių. Panašūs nuostoliai fiksuoti Floridoje (*Tyndall AFB*) ir Šiaurės Karolinoje (*Camp Lejeune*) po uraganų „Michael“ ir „Florence“.

¹¹ Brosig, M., Frawley, P., Hill, A., Jahn, M., Marsicek, M., Paris, A., Rose, M., Shambaljamts, A., Thomas, N. (2019). Implications of climate change for the U.S. Army. U.S. Army War College. Prieiga per internetą: https://climateandsecurity.org/wp-content/uploads/2019/07/implications-of-climate-change-for-us-army_army-war-college_2019.pdf
Why Climate Change Is a National Security Risk. Columbia Climate School. (2023 m. spalio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://news.climate.columbia.edu/2023/10/11/why-climate-change-is-a-national-security-risk/>
Climate Change Impacts on National Security. Natural Resources Council of Maine. Prieiga per internetą: <https://www.nrcm.org/programs/federal/climate-impacts-national-security/>
How Climate Change Threatens National Security. Council on Foreign Relations. (2024 m. spalio 17 d.). Prieiga per internetą: <https://education.cfr.org/learn/reading/national-security-climate-change>
The National Security Implications of a Changing Climate. The White House. (2015 m. gegužės 19 d.). Prieiga per internetą: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/National_Security_Implications_of_Changing_Climate_Final_051915.pdf
US Department of Defense Assesses Operations' Vulnerabilities to Climate Change. US Department of Defense. (2019 m. sausio 18 d.). Report on effects of a changing climate to the Department of Defense. Prieiga per internetą: <https://sdg.iisd.org/news/us-department-of-defense-assesses-operations-vulnerabilities-to-climate-change/>
https://climateandsecurity.org/page/17/?from=192.168.1.19%3A9090&ak_action=accept_mobile
<https://ccascoe.org/>
<https://www.vincorion.com/en/>
<https://ccdcoe.org/>

Tokie įvykiai ne tik reikalauja didelių išteklių, bet ir trikdo operacinius pajėgumus, mažina pasirengimą reaguoti į krizes bei kelia ilgalaikį saugumo sistemos pažeidžiamumą.

Infrastruktūros degradacija. Be staigių žalų, klimato kaita lemia ir ilgalaikę infrastruktūros degradaciją. Arkties regione, tirpstant amžinajam įšalui, pažeidžiami pastatų ir kilimo-tūpimo takų pamatai. Tai kelia grėsmę svarbiems strateginiams objektams Aliaskoje, Kanadoje (kaip, beje, ir Rusijoje).

Jūros lygio kilimas kelia grėsmę pakrantėse įsikūrusioms bazėms, skatindamas druskos infiltraciją į gruntą ir koroziją. Karščio bangos riboja skrydžius, deformuoja infrastruktūrą ir mažina įrangos efektyvumą.

Logistiniai iššūkiai. Klimato sukelti reiškiniai trikdo logistikos grandines – potvyniai naikina kelius, uraganai uždaro uostus, ledynų pokyčiai keičia maršrutus Arkties regione. Šios sąlygos apsunkina karių, technikos ir atsargų perdislokavimą, ypač atokiose teritorijose, priklausomose nuo kelių infrastruktūros arterijų.¹²

Netiesioginė klimato kaitos įtaka gynybai. Klimato kaita laikoma „grėsmių katalizatoriumi“ – paprastai ji nekuria konfliktų, bet paaštrina esamas geopolitines ir socialines įtampas. Vandens, maisto ir žemės trūkumas dažnai tampa pagrindu lokalioms įtampoms bei ginkluotiems susirėmimams. Klimato pokyčių sąlygotos migracijos bangos gali destabilizuoti priimančias valstybes, padidinti etninę ir socialinę trintį bei prisidėti prie smurtinių konfliktų eskalacijos.¹³

¹² Saylor, K. M. (2023). Climate change and adaptation: Department of Defense (CRS Report No. IF12161). Congressional Research Service. Prieiga per internetą: <https://www.congress.gov/crs-product/IF12161>
Department of Defense, Office of the Undersecretary for Policy (Strategy, Plans, and Capabilities). (2021). Prieiga per internetą: <https://apps.dtic.mil/sti/trecms/pdf/AD1172160.pdf>
IPCC Sixth Assessment Report Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021–2023). Prieiga per internetą: <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>
NATO. (2023). Climate change and security impact assessment. Prieiga per internetą: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230711-climate-security-impact.pdf
Federation of American Scientists. (2023). Extreme weather and the Department of Defense. Prieiga per internetą: <https://fas.org/publication/extreme-weather-dod/>
Congressional Research Service. (2019). Military Installations and Sea-Level Rise. Prieiga per internetą: <https://climateandsecurity.org/2019/08/congressional-research-service-military-installations-and-sea-level-rise/>
¹³ CNA. (2007). National security and the threat of climate change. Prieiga per internetą: <https://www.cna.org/analyses/2007/national-security-and-the-threat-of-climate-change>
Council on Strategic Risks. (2024). World climate and security report 2023-24. Prieiga per internetą: <https://councilonstrategicrisks.org/wp-content/uploads/2024/07/WCSR-2023-24.pdf>
European External Action Service. Enhancing climate security and defence. Prieiga per internetą: United Nations. (n.d.). United Nations climate security mechanism. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/climatesecuritymechanism/en>
United Nations Climate Security Mechanism. (2021). Progress report 2021. Prieiga per internetą: https://dppa.un.org/sites/default/files/csm_progress_report_2021_final.pdf
The Center for Climate and Security. (2025, birželio mėn.). As NATO countries pledge to up defense spending, will food and climate security have a seat at the table? Prieiga per internetą: <https://climateandsecurity.org/2025/06/as-nato-countries-pledge-to-up-defense-spending-will-food-and-climate-security-have-a-seat-at-the-table/>
U.S. Government Accountability Office. (2020). Defense infrastructure: DOD needs to take actions to prevent and report Antideficiency Act violations (GAO-20-511). Prieiga per internetą: <https://www.gao.gov/products/gao-20-511>
Warren, E. (2020). Climate change and Department of Defense contractors: An analysis of reported disclosures. Prieiga per internetą: <https://www.warren.senate.gov/imo/media/doc/climate%20change%20contractors%20report.pdf>
Department of Defense. (2021). DOD installation exposure to climate change at home and abroad. Prieiga per internetą: <https://media.defense.gov/2021/Apr/20/2002624613/-1/-1/1/DOD-INSTALLATION-EXPOSURE-TO-CLIMATE-CHANGE-AT-HOME-AND-ABROAD.PDF>
Department of Defense. (2021). Department of Defense climate adaptation plan. Prieiga per internetą: <https://www.sustainability.gov/pdfs/dod-2021-cap.pdf>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Žlugusios ar silpnos valstybės tampa terpėmis teroristinėms grupuotėms plisti, o klimato krizės paaštrina šių valstybių pažeidžiamumą.

Klimato sąlygos vis dažniau **trikdo karinių operacijų eigą**. Ramiojo vandenyno regione audros riboja jūrų ir oro pajėgų mobilumą, o Arkties atšiaurumas reikalauja specifinių žinių ir įrangos. Pietų Azijoje ir Artimuosiuose Rytuose karščio bangos kelia pavojų personalui bei mažina techninės įrangos patikimumą. Dėl to reikalingos papildomos investicijos į atsparesnę įrangą, logistikos sprendimus ir specializuotus mokymus.

Klimatas daro poveikį karinei infrastruktūrai (pvz., 400 mln. JAV dolerių Offutto bazės atkūrimo išlaidos) ir verčia kariuomenes peržiūrėti **finansinius prioritetus**. Be infrastruktūros atstatymo, išlaidos kyla dėl:

- sudėtingesnių logistikos reikalavimų,
- didesnių apmokymo kaštų,
- brangesnės technikos įsigijimo.

Ilgainiui tai gali riboti investicijas į mokslinius tyrimus, ginkluotės modernizavimą ar technologinę pažangą, mažinti strateginį pranašumą.

Apibendrinant, netiesioginė klimato kaitos įtaka gynybai yra kompleksinė ir apima visą saugumo spektrą – nuo regioninio stabilumo iki karinio biudžeto planavimo. Šios grėsmės reikalauja holistinio požiūrio ir integruoto klimato kaitos rizikos valdymo įtraukimo į gynybos strategijas.

4. JAV gynybos strategijos pokytis: klimato kaita ir geopolitinis saugumas

Pastaraisiais metais JAV gynybos strategijoje įvyko reikšmingų pokyčių klimato kaitos klausimu. 2021 m. Joe Bideno administracija aiškiai pripažino klimato kaitą kaip esminį nacionalinio saugumo veiksni, naujausi strateginiai dokumentai rodė dar didesnę integraciją bei institucinį įsipareigojimą šiai problemai.¹⁴

¹⁴ Chen, J. (2019). Climate change, conflict and displacement: Sides of the same coin. ECDPM. Prieiga per internetą: <https://ecdpm.org/work/the-complex-link-between-climate-change-and-conflict-volume-8-issue-4-autumn-2019/climate-change-conflict-and-displacement-sides-of-the-same-coin>
National Security, Military and Intelligence Panel of the Center for Climate and Security. (2020). A security threat assessment of global climate change. Center for Climate and Security. Prieiga per internetą: <https://sdg.iisd.org/news/report-warns-of-climate-change-induced-global-security-risks/>
Brzoska, M. (2024). Beyond complicity, obstruction, and geopolitics: Military forces and climate security. New Security Beat. Prieiga per internetą: <https://www.newsecuritybeat.org/2024/04/beyond-complicity-obstruction-and-geopolitics-military-forces-and-climate-security/>
The Center for Climate and Security. (2018 m. sausio 19 d.). New Pentagon survey: Climate change risks to 50% of military infrastructure. Prieiga per internetą: <https://climateandsecurity.org/2018/01/new-pentagon-survey-climate-change-risks-to-50-of-military-infrastructure/>
DSN Solar. Tracking progress: Climate action under the Biden administration. Prieiga per internetą: <https://lt.dsnsolar.com/info/tracking-progress-climate-action-under-the-bid-94245487.html>
Garamone, J. (2022 m. birželio 13 d.). DOD preparing for climate change impacts, official says. U.S. Department of Defense. Prieiga per internetą: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3064183/dod-preparing-for-climate-change-impacts-official-says/>
Department of Defense. (2021). Department of Defense climate adaptation plan. Prieiga per internetą: <https://www.sustainability.gov/pdfs/dod-2021-cap.pdf>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Klimato kaita kaip strateginis iššūkis. JAV Gynybos departamentas (DOD) klimato kaitą laiko „grėsmių katalizatoriumi“, kuris stiprina esamus konfliktus ir kelia naujus iššūkius. 2021 m. strateginiuose dokumentuose (pvz., *Climate Adaptation Plan 2021*) akcentuota klimato kaitos įtaka karinei infrastruktūrai, tiekimo grandinėms, operatyviam pajėgumui ir globaliam stabilumui. Klimato rizikos pradėtos įtraukti į karinių konfliktų modeliavimą bei sprendimų priėmimo procesus.

Klimato poveikis JAV karinėms pajėgoms pasireiškia per:

- Infrastruktūros pažeidžiamumą: jūros lygio kilimas, potvyniai ir ekstremalūs reiškiniai veikia bazes, jūrų ir oro uostus.
- Tiekimo grandinių sutrikimus: logistiniai iššūkiai atokiuose regionuose ir stichinių nelaimių metu.
- Operatyvinių sąlygų sudėtingėjimą: karštis, audros ir sausras kelia grėsmę karių sveikatai ir įrangos efektyvumui.

Klimato kaita skatina konfliktus dėl išteklių, didina pabėgėlių srautus bei regioninį nestabilumą – veiksniai, tiesiogiai veikiantys JAV geopolitinius interesus.

Strateginių dokumentų evoliucija. 2021 m. strategija (buvusio JAV prezidento Joe Bideno administracijos darbo pradžia) suformulavo pradinį klimato grėsmių vertinimo pagrindą. Klimato rizika buvo integruota į karinį planavimą ir geopolitinę analizę. Tai buvo aiškus posūkis nuo ankstesnės JAV prezidento Donaldo Trumpo administracijos (2016–2020 m.) pozicijos, kuri buvo skeptiškesnė klimato kaitos daromos įtakos atžvilgiu. Visgi dokumentuose dominavo deklaratyvus tonas, o įgyvendinimo gairės buvo bendro pobūdžio.¹⁵

2024–2027 m. Klimato adaptacijos planas (DOD) žymi esminį perėjimą prie sistemingo, instituciškai įtvirtinto požiūrio – klimato kaita traktuojama kaip nuolatinė aplinkos sąlyga, neatsiejama nuo karinių operacijų parengties.¹⁶

¹⁵ Air & Space Forces Magazine. (2021 m. spalio 7 d.). DOD adopts plan to confront climate change threat. Prieiga per internetą: <https://www.airandspaceforces.com/dod-plan-confront-climate-change/>

Preparing for the Inevitable: Climate Change and the Military. Georgetown Journal of International Affairs. (2020, kovo 18 d.). Prieiga per internetą: <https://gja.georgetown.edu/2020/03/18/preparing-for-the-inevitable-climate-change-and-the-military/>
Department of Defense – U.S. Global Change Research Program. U.S. Global Change Research Program. Prieiga per internetą: <https://www.globalchange.gov/agencies/department-defense>

National Intelligence Estimate: Climate Change and International Responses Increasing Challenges to US National Security Through 2040. Office of the Director of National Intelligence. (2021). Prieiga per internetą: https://oeab.noaa.gov/wp-content/uploads/2022/04/NIE_Climate_Change_and_National_Security.pdf
US Army Releases Climate Strategy. Weiss, M. (2022m. vasario 9 d.). US Army releases climate strategy. Popular Science. Prieiga per internetą: <https://www.popsoci.com/technology/us-army-releases-climate-strategy/>

Climate Change and Adaptation: Department of Defense. Sayler, K. M. (2023). Congressional Research Service. Prieiga per internetą: <https://www.congress.gov/crs-product/IF12161>

Quadrennial Defense Review. U.S. Department of Defense. Prieiga per internetą: <https://history.defense.gov/Historical-Sources/Quadrennial-Defense-Review/>

¹⁶ Department of Defense. (2024). Department of Defense 2024-2027 climate adaptation plan. Prieiga per internetą: <https://www.sustainability.gov/pdfs/dod-2024-cap.pdf>

Association of the United States Army. (2022 m. vasario 9 d.). Army unveils strategy to combat climate change threats. Prieiga per internetą: <https://www.ansa.org/news/army-unveils-strategy-combat-climate-change-threats>

Defense Science Board. (2024m. rugpjūčio 12 d.). Report of the Defense Science Board: Climate change and national security. Prieiga per internetą: https://dsb.cto.mil/wp-content/uploads/2024/08/DSB_SS2023_Climate_8-12-24_Cleared.pdf

Modern Diplomacy. (2025 m. vasario 3 d.). Green war: Military's unseen impact on carbon neutrality and the battle for a greener future. Prieiga per internetą: <https://modern diplomacy.eu/2025/02/03/green-war-militarys-unseen-impact-on-carbon-neutrality-and-the-battle-for-a-greener-future/>

Veiklos kryptys (*Lines of Effort* - LOE):

- Duomenimis grįsti sprendimai (klimato modeliai, vertinimai).
- Pajėgų mokymas ekstremaliomis sąlygomis.
- Atspari infrastruktūra ir tvarūs energijos šaltiniai.
- Tiekimo grandinių inovacijos.
- Institucinis bendradarbiavimas. T. y. bendradarbiavimas su kitomis federalinėmis agentūromis, Kongresu, sąjungininkais ir partneriais. Pabrėžiama, kad klimato kaitos problemos negali būti sprendžiamos izoliuotai.

Institucionalizavimas ir atskaitomybė. Požiūris grindžiamas šiais dokumentais:

- Vykdomieji įsakymai ir direktyvos. Dabartinis požiūris grindžiamas konkrečiais vykdomaisiais įsakymais (pvz., J. Bideno vykdomasis įsakymas 14008 „Kova su klimato krize namuose ir užsienyje“), kurie įpareigoja federalines agentūras integruoti klimato kaitos aspektus į savo misijas.
- Reguliarus vertinimas ir atnaujinimas. Planai dabar numato reguliarius atnaujinimus ir pažangos ataskaitas (pvz., kasmetinės ataskaitos, 2024–2027 m. planas). Tai užtikrina nuolatinį įsipareigojimą ir atskaitomybę.
- Tarnybiniai planai. Kiekviena kariuomenės šaka (armija, laivynas, oro pajėgos) yra parengusi savo klimato veiksmų planus (pvz., Karinio jūrų laivyno „Climate Action 2030“, Oro pajėgų „Climate Action Plan 2022“), kurie detalizuoja, kaip klimato kaita integruojama į jų specifines operacijas. Tai rodo, kad klimato politika paliečia visų lygių planavimą.

Šie dokumentai rodo, kad klimato kaita nebėra periferinis klausimas, bet jau integruotas į visus gynybos planavimo ir operacijų lygius – nuo logistikos iki finansų valdymo.¹⁷

Akcentų poslinkis. Pagrindinis skirtumas tarp 2021 m. strategijos ir dabartinių nuostatų (ypač po 2024 m. atnaujinto DOD Klimato adaptacijos plano) – perėjimas nuo klimato kaitos kaip išorinės grėsmės identifikavimo prie aktyvaus prisitaikymo:

Gordian. Military challenges on the move to net zero. Prieiga per internetą: <https://www.gordian.com/resources/military-challenges-move-net-zero/>.

Gordian. The cost of climate change for military installations. Prieiga per internetą: <https://www.gordian.com/resources/cost-of-climate-change-for-military-installations/>

Salehyan, I. (2023). Climate change and security: The military's role in a warming world. *Journal of Global Security Studies*. <https://academic.oup.com/jogss/article-pdf/doi/10.1093/jogss/ogad026/56173026/ogad026.pdf>

¹⁷ Climate Fact Checks. (2024). Climate change on the frontlines: How the U.S. military is adapting. Prieiga per internetą:

<https://climatefactchecks.org/climate-change-on-the-frontlines-how-the-u-s-military-is-adapting/>

Pesicka, E. A. (2020). Climate change implications for the United States military: Analysis of three coastal military installations. Prieiga per internetą:

https://www.researchgate.net/publication/357936549_Climate_Change_Implications_for_the_United_States_Military_Analysis_of_Three_Coastal_Military_Installations

Defense One. (2024 m. birželis). Climate change is a threat, not a distraction, for the U.S. military. Prieiga per internetą:

<https://www.defenseone.com/ideas/2024/06/climate-change-threat-not-distraction-us-military/397440/>

The White House. (2021 m. vasario 1 d.). Tackling the climate crisis at home and abroad: Executive Order 14008. Federal Register. Prieiga per internetą: <https://www.federalregister.gov/documents/2021/02/01/2021-02177/tackling-the-climate-crisis-at-home-and-abroad>

U.S. Senate Armed Services Committee. (2022). FY23 NDAA agreement summary. Prieiga per internetą: https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/fy23_ndaa_agreement_summary.pdf

NATO and climate change. Prieiga per internetą: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_91048.htm

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

- Klimatui pasirengusi jėga (*Climate-Ready Force*): dėmesys karių ir infrastruktūros pasirengimui veikti kintančiomis sąlygomis.
- Inovacijų skatinimas: nuo tvarių medžiagų iki energetinės nepriklausomybės sprendimų.
- Visapusiška integracija: klimato rizikos apima pirkimus, personalo planavimą ir ilgalaikę strategiją.

JAV gynybos strategijos pokytis klimato kaitos klausimu žymi reikšmingą paradigmos poslinkį: nuo politinio pripažinimo prie struktūrinio integravimo. Dabartinis požiūris (iki 2025 m.) grindžiamas institucinėmis reformomis, aiškiai apibrėžtomis veiklos kryptimis ir nuolatine pažangos stebėseną. Tai leidžia JAV karinėms pajėgoms išlikti parengtomis veikti vis sudėtingesnėmis klimato sąlygomis, stiprinant globalų saugumą.

5. Tikėtina naujoji strategija: potencialus JAV gynybos politikos poslinkis klimato kaitos akivaizdoje

Dabartinėje JAV politinėje aplinkoje kyla diskusijos apie Gynybos departamento (DOD) strategijos kryptį, įskaitant požiūrį į klimato kaitą. Nors iki šiol dominavo nuoseklus klimato kaitos integravimas į gynybos strategijas, nauja administracija ir Kongreso sudėties pasikeitimai gali lemti strateginės krypties pakeitimą, netgi finansavimo nutraukimą klimato pokyčių programoms.¹⁸

Galimi esminiai naujos strategijos aspektai. Ideologinė ir politinė motyvacija: „Woke“ programų kritika:

- Ši strategija galimai kritikuotų klimato kaitos ir įvairovės, lygybės ir įtraukties (*Diversity, Equity, and Inclusion* – DEI) iniciatyvas kaip „woke“ programas, kurios yra per daug politizuotos, ideologinės ir nesuderinamos su pagrindiniais kariniais principais ar efektyvumu. Terminas „woke“ dažnai naudojamas dešiniųjų pažiūrų politikų kritikuoti socialinio teisingumo iniciatyvas, kurias jie laiko perteklinėmis, skaldančiomis ar atitraukiančiomis nuo „tikrųjų“ karinių užduočių.

¹⁸ Projektas 2025: nauja D. Trumpo distopija? (2024 m. liepos 3 d.). IQ. Prieiga per internetą: <https://iq.lt/pasaulis/projektas-2025-nauja-d-trumpo-distopija/335065>

Pentagono vadovas paskelbė apie išlaidų sumažinimą 5,1 mlrd. USD. (2025 m. balandžio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2025/04/11/pentagono-vadovas-paskelbe-apie-islaidu-sumazinima-51-mlrd-usd-566399>

Houser, T., Mohan, S. (2024). Can local economic interests affect congressional votes on climate? Evidence from solar tariffs. Center for Strategic and International Studies. Prieiga per internetą: <https://www.csis.org/analysis/can-local-economic-interests-affect-congressional-votes-climate-evidence-solar-tariffs>

World Economic Forum. (2025 m. sausis). The climate change-security relationship: How climate change threatens global security. Prieiga per internetą: <https://www.weforum.org/stories/2025/01/climate-change-security-relationship/>

Pentagonas mažins išlaidas: finansavimo neteks klimato ir įvairovės iniciatyvos. (2025 m. balandžio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.alfa.lt/pasaulis/pentagonas-mazins-islaidas-finansavimo-neteks-klimato-ir-ivairoves-iniciatyvos/-40355667/>

JAV Nacionalinė saugumo strategija. (2024 m. balandžio 22 d.). Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Prieiga per internetą: <https://www.urm.lt/storage/main/public/uploads/2024/05/2024-04-22-javstrategijagalutinis.pdf>

Europos Audito Rūmai. (2025). ES klimato politikos poveikis saugumui (Specialioji ataskaita Nr. 04/2025). Prieiga per internetą: https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2025-04/SR-2025-04_LT.pdf

RAND Corporation. (2023). U.S. Department of Defense climate adaptation and resilience progress report. Prieiga per internetą: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA739-1.html

Ron DeSantis bans state funding for diversity and inclusion programs at Florida public universities. (2023 m. gegužės 15 d.). Prieiga per internetą: <https://www.foxnews.com/politics/ron-desantis-bans-state-funding-diversity-inclusion-programs-florida-public-universities>

The Guardian. (2023 m. kovo 6 d.). Ron DeSantis takes culture war to California's Reagan library as he eyes White House. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/us-news/2023/mar/06/ron-desantis-florida-california-reagan-library-white-house>

- Tikslas – atsisakyti to, kas suvokiama kaip „socialinės inžinerijos“ elementai kariuomenėje, ir grįžti prie „tradicinių“ karinių vertybių ir prioritetų.
- Galėtų būti argumentuojama, kad, užuot švaisčiusi laiką ir resursus anglies dvideginio emisijų mažinimui ar DEI apmokymams, kariuomenė turėtų susitelkti tik į kovinį parengtumą ir ginkluotės modernizavimą.

Finansavimo nutraukimas ir resursų perorientavimas:

- Šis sprendimas būtų pagrįstas nuomone, kad ištekliai, skiriami klimato kaitos poveikio mažinimui (pvz., energetinio efektyvumo programoms, tvarios infrastruktūros projektams) ar socialinės įvairovės iniciatyvoms, yra švaistomi arba neefektyviai panaudojami.
- Tikslas – atlaisvinti gynybos biudžeto resursus ir nukreipti juos į tai, kas laikoma „tiesioginėmis karinėmis ir technologinėmis investicijomis“.
- Tai apimtų naujų lėktuvų, laivų, tankų ir kitos ginkluotės sistemų kūrimą ir pirkimą, investicijas į dirbtinį intelektą, hipergarsines technologijas, kvantinę skaičiavimo techniką ir kitas pažangiausias karines inovacijas, taip pat finansavimą karių apmokymams, pratyboms ir logistikos sistemų stiprinimui, kuris nebūtų siejamas su klimato politika.

Klimato kaitos adaptacijos planai būtų atšaukti arba sumažinti iki minimumo, o „žaliosios gynybos“ iniciatyvos būtų nutrauktos.

Nors kai kurie pasiūlymai ir diskusijos dėl finansavimo mažinimo egzistuoja, kol kas nėra oficialių DOD strateginių dokumentų, kurie patvirtintų visišką klimato kaitos programų nutraukimą. Tačiau finansavimo perorientavimas į tradicinius karinius pajėgumus yra galimas scenarijus. Tai atitinka kai kurių analitikų prognozes, bet oficialių patvirtinimų nėra.

Klimato kaitos problemos interpretacijos pokytis:

- Ankstesnė strategija – klimato kaita buvo pripažinta kaip „grėsmių katalizatorius“, turintis tiesioginį poveikį saugumui ir misijos vykdymui.
- Tikėtina naujoji strategija – klimato kaita galėtų būti traktuojama kaip nepagrįsta grėsmė arba atskirta nuo nacionalinio saugumo konteksto. Būtų teigiama, kad tai yra labiau aplinkosaugos ar ekonominė problema, kurią turėtų spręsti kitos federalinės agentūros, o ne Gynybos departamentas.
- Klimato rizikų vertinimas nebebūtų įtraukiamas į konfliktų modeliavimą, o karinė infrastruktūra nebūtų planuojama atsižvelgiant į ateities klimato scenarijus.

Galimas klimato kaitos atskyrimas nuo nacionalinio saugumo diskurso ir delegavimas civilinėms institucijoms yra viena iš svarstomų alternatyvų. Tai prieštarauja dabartiniam DOD požiūriui, kuris klimato kaitą laiko strategine grėsme. Šis scenarijus yra hipotetinis, bet pagrįstas politinių jėgų pasikeitimu.

Galimos tikėtino strategijos poslinkio pasekmės:

- Padidėjęs pažeidžiamumas: ilgainiui karinė infrastruktūra taptų dar labiau pažeidžiama esant ekstremaliems orų reiškiniams, nes nebūtų investuojama į atsparumą. Tai reikštų didesnius nuostolius ir didesnę atstatymo naštą ateityje.
- Mažesnis operacinis efektyvumas: kariuomenės galėtų susidurti su didesniais operaciniais iššūkiais regionuose, paveiktuose klimato kaitos (dėl karščio, sausrų, potvynių), nes nebūtų pakankamai pasirengusios veikti šiomis sąlygomis.
- Iššūkis lyderystei: JAV galėtų prarasti savo kaip lyderės pozicijas prisitaikymo prie klimato pokyčių srityje, tai galėtų neigiamai paveikti bendradarbiavimą su sąjungininkais.
- Prarastos inovacijos: atšaukus finansavimą tvarioms technologijoms ir energetiniam efektyvumui, galėtų būti prarastos inovacijos, kurios ilgainiui sumažintų operacijų kaštus ir padidintų kariuomenės lankstumą.
- Finansinė našta ateityje: nesprendžiant klimato kaitos sukeltų problemų šiandien, ateityje reikės dar didesnių finansinių investicijų į padarinių šalinimą.

Išvardytos pasekmės yra tikėtinos ir sutampa su tarptautinių saugumo ekspertų įspėjimais, jei dėmesys klimato kaitos padarinių valdymui būtų sumažintas.

Tokia hipotetinė strategija reikštų fundamentinį JAV Gynybos departamento požiūrį į klimato kaitą ir saugumą persvarstymą, grįžtant prie siauresnio gynybos supratimo, kuris, kritikų nuomone, ignoruotų ilgalaikes ir sudėtingas grėsmes.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors teiginiai yra pagrįsti realiomis politinėmis tendencijomis ir analitikų prognozėmis, tačiau dauguma jų yra hipotetiniai scenarijai, priklausantys nuo ateities politinių sprendimų.

Klimato kaitos programų finansavimo mažinimas ir „woke“ iniciatyvų kritika yra svarbios diskusijų temos JAV politinėje arenoje, tačiau kol kas nėra oficialaus DOD strategijos poslinkio, visiškai atmetančio klimato rizikas.

JAV pasitraukimo iš Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos istorinis kontekstas, priežastys ir galimos pasekmės Jungtinių Valstijų ekonomikai ir santykiams su sąjungininkais apžvelgiamos LNB analitinėje apžvalgoje S-2025-2. „Projektas 2025“ – neoficiali Trumpo administracijos veiklos programa (įskaitant „woke“ programą – Diversity, Equity, and Inclusion – DEI finansavimą) aptariami LNB analitinėje apžvalgoje ZD-2025-4.

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Atsižvelgiant į klimato kaitos vaidmenį JAV gynybos politikoje, analitinėje apžvalgoje identifikuoti trys pagrindiniai raidos scenarijai: (1) nuoseklus integracijos tęstinumas; (2) selektyvus, rizikomis grįstas požiūris; (3) galimas strateginis poslinkis, atmetantis klimato aspektus kaip nacionalinio saugumo

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

klausimą. Šie scenarijai atspindi ne tik ekspertinių diskursų įvairovę, bet ir didėjančią klimato klausimų politizavimą JAV vidaus politikoje.

Ateityje lemiamą reikšmę turės politinių sprendimų priėmėjų pozicijos, ypač federalinio lygmens institucijose (Baltuosiuose rūmuose, Kongrese, Gynybos departamente), taip pat kariuomenės vadovybės požiūris į klimato rizikas kaip operacinį ir strateginį veiksnių.

Pagrindiniai akcentai:

- Politinių sprendimų dinamika JAV. Rekomenduojama nuolat stebėti prezidento administracijos požiūrį į klimato ir gynybos politikos sąsajas bei Kongreso sprendimus dėl Gynybos departamento biudžeto. Ypač svarbu analizuoti finansavimo paskirstymą tarp tradicinių karinių investicijų ir klimato atsparumo priemonių.
- Strateginių dokumentų turinio pokyčiai. Rekomenduojama stebėti naujų strateginių dokumentų – *National Defense Strategy*, *Climate Adaptation Plan*, *Quadrennial Defense Review* – formuluotes apie klimato rizikas. Pokyčiai klimato kaitos sampratoje (pvz., perėjimas nuo „grėsmės katalizatoriaus“ prie „nekarinės problemos“) gali būti ženklas apie paradigminius poslinkius.
- Karinės infrastruktūros atsparumo plėtra ar stagnacija. Reikšmingas indikatorius – investicijų į karinę infrastruktūrą, atsižvelgiant į klimato rizikas (pvz., pakrančių bazių apsauga, ekstremalių reiškinių prevencija), dinamika. Sumažėjęs finansavimas ar projektų stabdymas gali rodyti strateginio prioriteto pasikeitimą.
- Tarptautinis klimato saugumo diskursas. Rekomenduojama analizuoti JAV pozicionavimą NATO, JT ir kitose daugiašalėse struktūrose klimato saugumo srityje. Potencialus JAV atsitraukimas nuo šios darbotvarkės gali turėti pasekmių transatlantiniam saugumo bendradarbiavimui.
- Technologinių inovacijų kryptys. Svarbu vertinti, ar JAV karinės inovacijos (ypač energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių šaltinių srityse) išlieka prioritetu, ar jų plėtra stabdoma kaip „woke“ programų dalis. Šis aspektas svarbus ir geopolitinei konkurencijai, ypač su Kinija.

Klimato kaitos ir saugumo sąsajos JAV gynybos politikoje išlieka kompleksiškos, stipriai priklausančios nuo vidaus politinių svertų ir ideologinių kryptų. Nors klimato rizikos objektyviai stiprėja, jų politinis vertinimas gali kisti – nuo sisteminės grėsmės iki periferinio klausimo. Todėl būtina taikyti sistemingą, scenarijais grįstą stebėsenos ir rizikų vertinimo metodiką.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Atsižvelgiant į galimus JAV gynybos politikos poslinkius klimato kaitos klausimu, Lietuvai kaip NATO narei ir geopolitinėje kontaktinėje zonoje esančiai valstybei svarbu vertinti šiuos aspektus:

- JAV įsipareigojimų NATO klimato darbotvarkei pokyčiai. Jei JAV pradėtų kreipti mažiau dėmesio į klimato kaitos keliamas grėsmes, tai gali sumažinti bendrą NATO klimato saugumo politikos

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.
Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2025-08-01 / Psl. 12 iš 13
© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

ambiciją. Būtina stebėti, ar JAV silpnina paramą NATO klimato ir saugumo adaptacijos iniciatyvoms, ar keičiasi JAV karinių pratybų pobūdis – mažėja integracija su klimato rizikų scenarijais (pvz., ekstremalių reiškinių modeliavimu).

- Regioninis saugumo planavimas be klimato komponento. Jei JAV sustabdytų ar sumažintų klimato integraciją į operacinį planavimą, tai galėtų paveikti ir bendrus regioninius (pvz., Baltijos) atsparumo planus. Stebėti ar JAV karinės pajėgos Lietuvoje (ar Baltijos regione) mažina investicijas į klimato atsparumo infrastruktūrą, ar sąjungininkų karinės bazės regione peržiūri savo rizikų vertinimus.
- Geopolitinių diskursų pokyčiai dėl JAV politikos. Galimas JAV atsitraukimas nuo klimato saugumo diskurso gali būti išnaudotas Rusijos ir Kinijos dezinformacinių kampanijų. Svarbu stebėti ar plėtojami naratyvai, menkinantys klimato saugumo sąsajas NATO bei Lietuvoje. Svarbu sekti, ar regioninėje informacinėje erdvėje išryškėja teiginiai, esą NATO „nukrypsta“ nuo tikrų grėsmių dėl „woke“ darbotvarkės.
- Finansavimo šaltinių struktūros pokyčiai. Jei JAV mažina investicijas į tvirtą karinę infrastruktūrą, tai gali turėti įtakos ir bendrai NATO investicijų struktūrai. Reikia stebėti ar keičiasi JAV finansavimo prioritetai infrastruktūros projektams Lietuvoje (pvz., logistikos centrai, energijos tiekimo grandinės), sekti ar Lietuvos kariuomenė tebeturi galimybę dalyvauti JAV remiamuose klimato inovacijų pilotiniuose projektuose.
- Nacionalinis atsparumo planavimas be JAV lyderystės. Jei JAV pasitrauktų iš klimato saugumo lyderystės, Lietuvai reikės labiau remtis ES ar kitų sąjungininkų strategijomis. Svarbu sustiprinti klimato rizikų vertinimą nacionaliniu lygiu – įtraukiant jas į Nacionalinio saugumo strategiją. Inicijuoti regioninius (pvz., Baltijos šalių, NATO Rytų flango) gynybos atsparumo projektus klimato srityje nepriklausomai nuo JAV strateginių poslinkių. Skatinti tarptautinį bendradarbiavimą: keistis duomenimis, rizikos valdymo praktikomis ir klimato saugumo scenarijais (pvz., sąveikaujant su NATO Bendros kibernetinės gynybos kompetencijos centru CCD COE).